

319
Stupeň utajení ZRUŠEN dle § 22, odst. 4, zák. č. 412/2005 Sb., dne 12.5.2006

A-002866/17-74

1. listopadu 1974

O D B O R 17

Výtisk č. 41

Souhrnná informace rozvědky

Ke stavu vzájemných styků mezi ČSSR a NSR po jejich normalizaci

LoukOTA

Za správnost:
pplk. J. ŠAJÍC, v.r.

Počet listů: 12

3 19

Souhrnná informace rozvědky č. 29

Ke stavu vzájemných styků mezi ČSSR a NSR po jejich normalizaci

Zpráva zachycuje vývoj vztahů mezi ČSSR a NSR po ratifikaci smlouvy, uzavřené mezi oběma zeměmi, Spolkovým sněmem dne 10. 7. t. r. a naznačuje, proč dochází při rozvíjení vzájemných vztahů ke stagnaci a proč vystupují do popředí jejich negativní stránky.

Ratifikaci smlouvy o normalizaci vztahů mezi ČSSR a NSR schválil Spolkový sněm až 10. 7. t. r. a to poté, kdy poziciční představitelé ve Spolkové radě dosáhli ještě v závěru normalizačního procesu jejího oddálení.

Přes skutečnost, že větší část uplynulého období připadá na letní měsíce, vyznačující se zpravidla sníženou aktivitou i v oblasti zahraničních styků, příčina stagnace ve vzájemných stycích mezi ČSSR a NSR spočívá - jak je patrné z našich informací - především v postoji vlády NSR a kompetentních oficiálních míst včetně bonnského MZV. Neuspokojivý stav ve vztazích ČSSR - NSR je i výsledkem působení reakčních politických sil uvnitř NSR.

Dochází k průtahům při uskutečňování akcí, které byly v hlavních rysech dohovořeny během návštěvy bývalého kancléře BRANDTa v Praze v prosinci m. r. a návštěvy čs. ministra zahraničí v Bonnu ve dnech 18. - 20. 7. t. r. při příležitosti výměny ratifikačních listin.

V bonnských politických kruzích se považuje za nepravděpodobné, že by se návštěva čs. ministerského předsedy s. ŠTROUGALA mohla uskutečnit ještě v tomto roce, jak se původně předpokládalo. Také návštěva ministra zahraničí NSR GENSCHERa v Praze je plánována na příští rok, přičemž ne vylučuje, že k ní dojde až v jeho druhé polovině.

Ve srovnání s rozsahem zahraničně-politické aktivity SCHMIDTovy vlády v poměru k západním spojencům v rámci NATO a EHS nastal v oblasti východní politiky značný pokles zájmu o další rozvíjení styků a projednávání jednotlivých otázek doznalo zřetelné zpomalení. Tento zájem ze strany NSR se projevuje nikoliv pouze v oblasti čistě politické, ale s některými výjimkami i při rozhovorech o dalších otázkách bilaterálního rázu. Přitom celkově došlo k zosvětlení západoněmeckých stanovisek.

Charakteristické rovněž je, že v řadě případů vystupují působením reakčních a revanšistických sil v NSR na povrch negativní a pro nás nepřijatelné stránky východní politiky SCHMIDTovy vlády, které působí rušivě z hlediska navazování oboustranně prospěšných styků.

Zatímco výměna parlamentních delegací mezi oběma zeměmi byla odsunuta předběžně na příští rok, uskutečnili dva poslanci Spolkového sněmu návštěvu ČSSR, kterou možno označit za zjevnou provokaci. Začátkem září přijeli do ČSSR poslanec CDU Fritz WITTMANN, narozený v Plané u Mariánských Lázní, který je aktivním funkcionářem sudetoněmeckých organizací, a Bruno HECK, jeden z vedoucích politiků CDU, který hlasoval ve Spolkovém sněmu proti ratifikaci smlouvy o vzájemných vztazích mezi ČSSR a NSR.

O vydání čs. víz pro oba poslance požádal Spolkový sněm a jako účel jejich cesty uvedl návštěvu velvyslanectví NSR v Praze. Tento ZÚ pak dokonce požádal naše FMZV, aby se jmenovaní mohli setkat se členy zahraničního výboru Federálního shromáždění, s nimiž si chtěli vyměnit názory na otázky vystěhování občanů německé národnosti, kulturní výměny, zákonné úpravy postavení národností v ČSSR, otevření hranic mezi ČSSR a NSR. Oba poslanci projevíli rovněž zájem navštívit Karlovy Vary, Ústí nad Labem a některou obec, ve které žije větší počet čs. občanů německé národnosti. WITTMANN a HECK vyjádřili na závěr pobytu v ČSSR v rozhovoru pro tisk zklamání nad tím, že jim nebylo umožněno setkání s čs. oficiálními osobnostmi.

Pokus oficiálních míst NSR převzít v tomto případě úlohu zprostředkovatele naznačuje ochotu SCHMIDTovy vlády připustit, aby rozvíjení styků s ČSSR sloužilo i záměrům opozičních politiků výrazně reakčního a revanšistického zaměření.

Podle posledních informací předložilo bonnské MZV předsednictvu Spolkového sněmu návrh na výměnu parlamentních delegací a je předpoklad, že cestu delegace do ČSSR, vedené předsedkyní nebo místopředsedou, bude možno zařadit do plánu cest na příští rok.

Kulturní styky jsou jednou z mála oblastí, jež další rozšiřování bonnské MZV důrazně a soustavně prosazuje. Zájem vlády NSR o rozvíjení těchto styků je patrný z aktivního postoje bonnského MZV k jednáním o uzavření kulturní dohody. Po prvním jednání 4. a 5. 7. t. r. v Praze došlo k dalšímu jednání ve dnech 29. a 30. 10. t. r. v Bonnu.

V současné době je NSR fakticky na předním místě mezi kapitalistickými partnery ČSSR při organizování akcí v oblasti kultury, vědy, školství, zdravotnictví a sportu. Ve vzájemné kulturní výměně sice existuje nevyváženost a značný nepoměr ve prospěch čs. akcí v NSR, tato výměna je však zúžena do značné míry na populární hudbu, vysílání zpěváků a hudebních souborů je ovlivňováno především finančními hledisky ze strany čs. hudebních agentur. Řada "uměleckých" zájezdů čs. zpěváků je podnícena lákavými nabídkami podřadných západoněmeckých agentur a uskutečňuje se mimo plán čs. kulturní propagace v zahraničí. Je zřejmé, že většinou neslouží záměrům propagace čs. socialistické kultury v zahraničí. Západoněmecká strana se i tímto způsobem snaží dokazovat spjatost čs. kultury se západoněmeckou, tj. se západní kulturou vůbec.

Tento závěr potvrzují i pokusy a linie výběru jednotlivých osob i souborů pro pozvání do NSR v oboru divadelnictví, jak o tom svědčí zájem o Pavla KOHOUTA v Hamburku, Otomara KREJČU v Darmstadtu apod. Při pobytu jednotlivců a různých souborů v NSR dochází často k nežádoucím jevům: žijí mnohdy za ponižujících podmínek, vystupují dokonce jen za poskytnutí stravy a ubytování, případně jsou nuceni přijímat výpomoc od místních organizací nebo úřadů. Takovéto situace navíc usnadňují působení emigrace i cizích rozvědek vůči čs. občanům.

Neuspokojivý stav se projevuje i v oblasti školství, kde existuje dohoda mezi národními ministerstvy ČSSR a polooficiální západoněmeckou organizací DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst) o reciproční výměně stipendií pro postgraduální studenty a mladé vědecké pracovníky. Předpokladem proto, aby tato výměna odpovídala čs. zájmům, je, aby výběr stipendistů byl v souladu nejen s odbornými, nýbrž i s politickými hledisky, aby tak bylo znemožněno zneužití pobytu čs. stipendistů různými nepřátelskými organizacemi včetně zpravodajské služby.

Z uvedených skutečností vyplývá závěr, že by ČSSR měla uzavřením kulturní dohody dosáhnout toho, aby se veškeré styky spadající do jejího rámce odvíjely podle schválených plánů a aby byly podřízeny kontrole a hodnocení příslušných čs. úřadů a institucí. Nutno počítat s tím, že různé vládní i nevládní

orgány NSR se budou snažit využívat systematicky kulturní dohody k uplatňování vlivové a ideodiverzní činnosti vůči ČSSR.

Tak zvané lhumanitní otázky a především slučování rodin jsou rovněž v popředí zájmu vlády NSR, která se snaží také při řešení tohoto druhu problémů vycházet vstřícně z požadavků revanšistických sudetoněmeckých organizací. Snaží se prosadit vystěhování co největšího počtu čs. občanů německé národnosti do NSR (podle západoněmeckých sdělovacích prostředků se to týká 25 000 osob). Stejná stanoviska se pokoušela uplatnit delegace Červeného kříže NSR při jednáních s delegací Čs. červeného kříže začátkem října t. r. v Bonnu.

Jednání o smluvní úpravě hospodářské, průmyslové, technické a vědeckotechnické spolupráce zatím nepokročilo tak, aby přešlo z oblasti vyjasňování stanovisek a přípravy textů smluv do oblasti realizace. Při konzultačních rozhovorech na úrovni expertů, které proběhly v květnu t. r. v Praze, zamítla vláda NSR s konečnou platností alternativu jedné společné dohody a navrhla uzavřít dvě dohody. Poměrně větší zájem má o smlouvu o průmyslové a technické kooperaci a dává najevo přání v jednáních co nejdříve pokračovat. Formulace smlouvy o průmyslové kooperaci naráží na překážku, kterou jsou usnesení Komise EHS, závazná i pro NSR jakožto členský stát.

Podle nich mají být výrobky, které jsou výsledkem průmyslové kooperace (v tomto případě mezi čs. a západoněmeckými podniky), pokládány z hlediska NSR za zboží, jehož dovoz spadá do rámce běžného obchodu. Mají se na ně tudíž vztahovat existující kvantitativní omezení dovozu do NSR, což by pro čs. stranu bylo nevýhodné a mělo charakter diskriminace ve srovnání s vnitřní západoněmeckou konkurencí. Bonnské MZV zdůrazňuje, že je možno pokračovat v jednáních pouze na této základně a že jiné řešení neexistuje.

V září t. r. měla odejet do NSR čs. delegace vedená ministrem ŠUPKOU a jejím úkolem mělo být projednání dohody o vědeckotechnické spolupráci. Vzhledem k postoji západoněmecké strany se ukázalo, že tyto předpoklady jsou nereálné. Bonnské MZV sdělilo, že připravuje svůj návrh na znění dohody a že po sdělení předběžného čs. stanoviska by pak bylo možno zahájit rozhovory nikoliv dříve než 17. listopadu t. r. na úrovni expertů.

Lze předpokládat, že západoněmecká strana dá na pořad jednání spornou otázku Západního Berlína, kterou se bude snažit zahrnout do dohody. K podepsání dohody o vědeckotechnické spolupráci dojde pravděpodobně mnohem později, než se z naší strany po návštěvě BRANDTa v Praze očekávalo.

Vzhledem k oddělení problematiky průmyslové kooperace a vědeckotechnických styků, vyslovil ministr hospodářství FRIDERICHS názor, že by rozvoji hospodářských styků mezi oběma zeměmi prospělo, kdyby do NSR přijela čs. delegace vedená ministrem zahraničního obchodu, v níž by byl případně i další ministr, která by bezpochyby urychlila postup při ujasňování vzájemných možností, zejména v oblasti průmyslové kooperace. Reciproční návštěva hospodářské delegace NSR v ČSSR za účasti představitelů průmyslu by se mohla uskutečnit ve vhodné době v roce 1975.

V současné době probíhají rovněž jednání o dohodě, týkající se vnitrozemské vodní dopravy, jejíž návrh přislíbila vláda NSR předat do konce září t. r. Podnět k uzavření této dohody vyšel ze strany ČSSR, NSR se k ní staví velmi zdrženlivě. Jedná se i o dohodu o silniční dopravě, jejíž návrh má být připraven k předání během října, přibližně ve stejné době vyjasní vláda NSR svá stanoviska k dohodě o letecké a železniční dopravě.

Ovzduší vzájemných vztahů je narušováno působením sdělovacích prostředků, které z převážné části přestaly podporovat východní politiku vlády NSR již v závěru období, kdy BRANDT zastával funkci kancléře. V souvislosti s ratifikací smlouvy mezi ČSSR a NSR v nich výrazně zesílil základní tón, který udával SPRINGERův tisk a listy sudetoněmeckých revanšistů. K nim se připojila i řada buržoasních novin, které jinak podporují krajní pravici.

V tomto období se silně zaktivizovaly sudetoněmecké organizace, které využily vystoupení proti východní politice tradičních srazů na sudetoněmeckých dnech (v červnu o svatodušních svátcích).

Také vysídlenecká shromáždění, pořádaná každoročně v různých místech NSR pod názvem "Den vlasti" znovu vznesla revanšistické požadavky na "návrat do vlasti" a vyslovila ostré námitky proti smlouvě o normalizaci vztahů s ČSSR (na vysídlenecké demonstraci v Západním Berlíně pronesl projev mj. SPRINGER, v Bonně čs. emigrant PACHMAN).

Také opoziční strany CDU/CSU a jejich tisk útočily proti smlouvě s ČSSR s cílem získat hlasy voličů, především z řad vysídlenecků, v zemských volbách v Bavorsku a Hesensku, které se konaly 27. října t. r. O aktivizaci reakčních sil v NSR, které si nepřejí normalizaci vztahů s ČSSR, svědčí i demonstrace ultrareakční organizace "Bund Freie Deutschland", která se konala pod heslem "Berlín - Praha bojují za svobodu" v Západním Berlíně 25. srpna t. r. v souvislosti s výročím vstupem vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR. Hlavním řečníkem byl předseda CSU STRAUSS, jeden z dalších projevů přednesl PACHMAN.

V poslední době se začaly ozývat hlasy, požadující zveřejnění tzv. dokumentů o zločinech na Němcích, údajně spáchaných na konci druhé světové války a během vysídlení. Tyto požadavky byly vyslovovány funkcionáři vysídleneckých organizací (CZAJA, BECHER)

a byly podporovány vedoucími kruhy CDU/CSU a SPRINGERo-
 vým tiskem. Bývalý ministr pro záležitosti vysídlenců
 a místopředseda spolkové frakce CDU/CSU WINDELEN roz-
 poutal kampaň na zveřejnění dokumentů. Používal při
 tom argumentů jako např., že prý Lidice nelze objasnit
 bez "bez hrůz partyzánské války". Významnou roli v
 úsilí o jejich zveřejnění hraje i 2. program západoně-
 mecké televize (ZDF). U části klerikální opozice se v
 této souvislosti projevují obavy, že v případě zveřej-
 nění těchto dokumentů podniknou ČSSR a PLR odvetné
 akce proti bývalým nacistům, z nichž mnozí jsou funkcionáři opozice.

Došlo již také k pokusu sudetoněmeckých organiza-
 cí zneužít smluvního řešení tzv. humanitních otázek ve
 vztazích mezi ČSSR a NSR. Podle informací z vysídlenec-
 kých kruhů v NSR zasílá ideová klerikální součást Sude-
 toněmeckého landsmannáftu (SL) tzv. Ackermannsgemeinde
 (AG) prostřednictvím svých důvěrníků dotazníky Němcům,
 žijícím v ČSSR, pod záminkou tzv. humanitní pomoci.
 Tito důvěrníci dostávají příslušné tiskopisy opatřené
 adresami čs. občanů německé národnosti, které žádají
 o jejich vyplnění a vrácení. Poté je zasílají tajemníkovi
 AG KUNZMANNovi. Podle pokynů vedení AG mají důvěrníci
 nabízet Němcům v ČSSR různé "služby", jako např. zasíla-
 ní léků a zdravotnických potřeb, úhradu za pobyt v le-
 čebných ústavech, zvýšení důchodu pokud není vyšší než
 560,- Kčs, jednorázové finanční pomoci apod.

Z á v ě r

Přes ujišťování SCHMIDTa při nástupu do funkce kancléře o tom, že kontinuita ve východní politice bude zachována, zpomalil se postup při rozvíjení styků s ČSSR a v některých oblastech se projevuje dokonce určitá stagnace. Jako příčiny, které tento vývoj ovlivnily a s jejichž působením třeba počítat i do budoucnosti, možno uvést:

1. Postoj SCHMIDTovy vlády, která soustředila větší pozornost na upevňování vztahů vůči spojencům v NATO a na řešení obtíží v EHS a také domácí ekonomické a další vnitropolitické otázky, projevuje v menší míře zájem o východní politiku a v jejím rámci o uskutečnění kroků směřujících k rozšiřování styků s ČSSR v termínech a rozsahu, které se rýsovaly během návštěvy dřívějšího kancléře BRANDTa v Praze. Celkově v řadě otázek došlo k zotřetí utužování vztahů NSR.

2. Vláda klade neúměrný důraz na některé oblasti vzájemných styků, především na tzv. humanitní otázky a na kulturní výměnu, což má za následek příliš jednostranné zaměřování její iniciativy na tyto oblasti.

3. Je třeba počítat s brzdícím vlivem postoje vlády NSR k tzv. berlínské doložce a problematice Západního Berlína vůbec. Prosazování doložky, která

by zahrnovala Západní Berlín do projednávaných smluv, se bezpochyby negativně odrazí i v dalších jednáních s ČSSR.

4. Dochází k pokusům vysídleneckých organizací, které ostře vystupovaly proti ratifikaci smlouvy o normalizaci vztahů s ČSSR, zneužít normalizace k uskutečňování akcí, které mají negativní účinek na rozvoj styků ČSSR - NSR.

Sílí také aktivita krajně reakčních sil NSR, které v současné době usilují o organizační sjednocení a jejich útoky proti východní politice koaliční vlády SPD/FDP a jmenovitě proti ČSSR (za spoluúčasti čs. emigrace). Usilují o změnu tzv. východní politiky a narušování vztahů se ZSS, což jim má také sloužit jako jeden z prostředků k získání co nejširší opory mezi západoněmeckými voliči.